

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 8. februarja 2024*

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pristojnost in priznavanje ter izvrševanje sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah – Uredba (ES) št. 1215/2012 – Področje uporabe – Člen 25 – Dogovor o pristojnosti – Pogodbeni stranki s sedežem v isti državi članici – Dodelitev pristojnosti sodiščem druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe – Tuj element“

V zadevi C-566/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) z odločbo z dne 14. junija 2022, ki je na Sodišče prispela 26. avgusta 2022, v postopku

Inkreal s. r. o.

proti

Dúha reality s. r. o.,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik senata, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (poročevalec), sodniki, in I. Ziemele, sodnica,

generalni pravobranilec: J. Richard de la Tour,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Dúha reality s. r. o. J. Mráz, advokát,
- za češko vlado M. Smolek, A. Edelmannová in J. Vlácil, agenti,
- za švicarsko vlado M. Kähr in L. Lanzrein, agenta,
- za Evropsko komisijo S. Noë in K. Walkerová, agenta,

* Jezik postopka: češčina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 12. oktobra 2023
izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 25(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Inkreal s. r. o. in družbo Dúha reality s. r. o. v zvezi z določitvijo sodišča, ki je krajevno pristojno za odločanje o zahtevku za plačilo, ki ga je družba Inkreal vložila na podlagi subrogacije dveh terjatev FD do družbe Dúha reality.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodnih izjavah 3, 15, 19, 21, 22 in 26 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno:
„(3) [Evropska u]nija si je zastavila cilj ohranjati in razvijati območje svobode, varnosti in pravice, med drugim z lajšanjem dostopa do sodnega varstva, zlasti z načelom vzajemnega priznavanja sodnih in izvensodnih odločb v civilnih zadevah. Za postopno vzpostavitev takšnega območja mora Unija sprejeti ukrepe v zvezi s pravosodnim sodelovanjem v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami, zlasti kadar so ti potrebni za pravilno delovanje notranjega trga.
[...]
(15) Pravila o pristojnosti bi morala biti čim bolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca. Pri tem bi morala taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta spora ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. [...]
[...]
(19) Razen pri zavarovalnih pogodbah, potrošniških pogodbah ali pogodbah o zaposlitvi, kjer je avtonomija glede določitve pristojnih sodišč dovoljena samo v omejenem obsegu, bi bilo treba, ob upoštevanju izključnih pristojnosti, določenih v tej uredbi, spoštovati avtonomijo pogodbenih strank.
[...]

- (21) V interesu usklajenega delovanja pravosodja je treba čim bolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v različnih državah članicah niso izdane nezdržljive sodne odločbe. Obstajati bi moral jasen in učinkovit mehanizem za reševanje primerov litispence in sorodnih pravnih ter za preprečevanje problemov, ki izhajajo iz razlik med državami članicami v zvezi z določitvijo trenutka, ko se šteje, da postopek teče. [...]
- (22) Za izboljšanje učinkovitosti dogovorov o izključni pristojnosti sodišča in v izogib zlorabi procesnih pravil je treba določiti odstopanje od splošnega pravila litispence, da bi zadovoljivo rešili določene primere, kadar lahko pride do sočasnih postopkov. To so primeri, kadar postopek začne sodišče, ki ni bilo izbrano v dogovoru o izključni pristojnosti sodišča, kasneje pa začne postopek še izbrano sodišče v zvezi z istim zahtevkom in med istima strankama. [...]

[...]

- (26) Medsebojno zaupanje pri delovanju pravosodja v Uniji upravičuje načelo, da bi bilo treba sodne odločbe, izdane v državi članici, priznati v vseh državah članicah, ne da bi bil zato potreben kakšen poseben postopek. Poleg tega namen skrajšanja trajanja čezmejnih pravnih ter zmanjšanja njihovih stroškov upravičuje odpravo razglasitve izvršljivosti pred izvršitvijo sodne odločbe v zaproseni državi članici. Posledično bi bilo treba sodbo sodišča posamezne države članice obravnavati, kot da je bila dana v zaproseni državi članici.“

4 Člen 25(1) te uredbe določa:

„Če so se stranke, ne glede na njihovo stalno prebivališče, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice, razen če je po pravu navedene države članice materialna veljavnost dogovora nična. Ta pristojnost je izključna, razen če se stranke niso dogovorile drugače. Dogovor o pristojnosti je sklenjen:

- (a) v pisni obliki ali potrjen v pisni obliki;
- (b) v obliki, ki je v skladu s prakso, ki je ustaljena med strankama, ali
- (c) v mednarodni trgovini v skladu z mednarodnimi trgovskimi običaji, ki so znani strankam ali bi jim morali biti znani in ki so splošno priznani v mednarodni trgovini ter jih redno upoštevajo stranke pogodb istega tipa v okviru zadevne panoge.“

Češko pravo

5 Člen 11(3) zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (zakon št. 99/1963 o zakoniku o civilnem postopku, v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku) določa:

„Če zadeva spada v pristojnost sodišč Češke republike, vendar pogoji za krajevno pristojnost niso izpolnjeni ali jih ni mogoče ugotoviti, Nejvyšší soud [(vrhovno sodišče, Češka republika)] določi sodišče, ki bo zadevo obravnavalo in o njej odločilo.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 6 FD s prebivališčem na Slovaškem in Dúha reality, družba slovaškega prava s sedežem na Slovaškem, sta – prvi kot posojilodajalec in druga kot posojilojemalka – 29. junija 2016 oziroma 11. marca 2017 sklenila pogodbi o gotovinskem posojilu.
- 7 Vsaka od teh dveh pogodb vsebuje dogovor o pristojnosti z enako vsebino, v skladu s katero bo spor, ki ga ni mogoče rešiti s pogajanjem, „rešen v okviru postopka pred češkim sodiščem, ki je stvarno in krajevno pristojno“.
- 8 FD je na podlagi pogodbe o odstopu terjatev z dne 8. decembra 2021 svoje terjatve iz dveh pogodb o gotovinskem posojilu v skupnem znesku 153.740 EUR odstopil družbi Inkreal, ki je družba slovaškega prava s sedežem na Slovaškem.
- 9 Ker družba Dúha reality gotovinskih posojil ni poplačala, je družba Inkreal 30. decembra 2021 pri Nejvyšší soud (vrhovno sodišče), ki je predložitveno sodišče, vložila tožbo, s katero je predlagala, prvič, poplačilo terjatev, ki jih dolguje družba Dúha reality, in drugič, določitev češkega sodišča, ki je krajevno pristojno za vsebinsko odločanje na podlagi člena 11(3) zakonika o civilnem postopku, v skladu z dogovorom o pristojnosti iz obeh pogodb o gotovinskem posojilu.
- 10 Družba Inkreal trdi, da gre za veljaven dogovor o pristojnosti v skladu z določbami člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012, in da poleg tega na podlagi te uredbe ni nobene posebne ali izključne pristojnosti katerega koli sodišča.
- 11 V zvezi s tem predložitveno sodišče pojasnjuje, da je v skladu s sodno prakso Sodišča uporaba Uredbe št. 1215/2012 pogojena z obstojem tujega elementa. Predložitveno sodišče se sprašuje, ali se ta uredba uporablja za položaj iz postopka v glavni stvari, v katerem je tuji element omejen na dogovor o pristojnosti, ki se nanaša na sodišča druge države članice, kot je tista, v kateri imata pogodbeni stranki sedež. Tako v doktrini kot v nacionalni sodni praksi držav članic naj bi bile v zvezi s tem sprejete različne rešitve.
- 12 Predložitveno sodišče meni, da čeprav bi bilo mogoče uporabo Uredbe št. 1215/2012 utemeljiti zlasti s potrebo po njeni enotni razlagi in voljo, ki jo je izrazil zakonodajalec Unije, da se spoštuje pogodbeni avtonomija strank, pa bi bilo položaj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, mogoče opredeliti kot povsem notranji položaj, ker zgolj volja strank ne more zadostovati za to, da se njunemu pogodbenemu razmerju prizna mednarodna narava.
- 13 V teh okoliščinah je Nejvyšší soud (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali lahko z vidika obstoja tujega elementa, ki je nujen pogoj za uporabo Uredbe [št. 1215/2012], uporaba te uredbe temelji zgolj na dejstvu, da se dve stranki s sedežem v isti državi članici dogovorita o pristojnosti sodišča druge države članice Evropske unije?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 14 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 25(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da se ta določba uporablja za dogovor o pristojnosti sodišča, s katerim se stranke pogodbe s sedežem v isti državi članici dogovorijo o pristojnosti sodišč druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe, tudi če navedena pogodba nima nobene druge navezne okoliščine s to drugo državo članico.
- 15 Za odgovor na to vprašanje je treba najprej opozoriti, da je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi njen kontekst ter cilje in namen, ki jim sledi akt, katerega del je ta določba (sodba z dne 22. junija 2023, Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 16 Kar zadeva določbe člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012, iz tega člena izhaja, prvič, da če so se stranke, ne glede na njihovo stalno prebivališče, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oziroma so pristojna ta sodišča te države članice, razen če je po pravu navedene države članice materialna veljavnost dogovora nična. Dalje, navedena določba določa, da je ta pristojnost izključna, razen če se stranke ne dogovorijo drugače. Končno, točke od (a) do (c) iste določbe določajo način sklenitve dogovora o pristojnosti.
- 17 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da besedilo člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012 ne nasprotuje temu, da dogovor o pristojnosti sodišča, s katerim se stranke pogodbe s sedežem v isti državi članici dogovorijo o pristojnosti sodišč druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe, spada na področje uporabe te določbe, tudi če navedena pogodba nima nobene druge navezne okoliščine s to drugo državo članico.
- 18 V zvezi s sobesedilom, v katero je umeščen člen 25(1) Uredbe št. 1215/2012, iz ustaljene sodne prakse izhaja, da se za uporabo pravil o pristojnosti iz te uredbe zahteva obstoj tujega elementa (glej v tem smislu sodbi z dne 1. marca 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, točka 25, in z dne 8. septembra 2022, IRnova, C-399/21, EU:C:2022:648, točki 27 in 29).
- 19 V zvezi s tem je treba glede tujega elementa, katerega obstoj je pogoj za uporabo navedene uredbe, poudariti, da Uredba št. 1215/2012, čeprav je v uvodnih izjavah 3 in 26 uporabljen pojem „čezmejne pravde“, ne vsebuje nobene opredelitve v zvezi s tem (glej v tem smislu sodbo z dne 3. junija 2021, Generalno konzulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, točka 30).
- 20 V členu 3(1) Uredbe (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog (UL 2006, L 399, str. 1) je enakovreden pojem „čezmejna zadeva“ opredeljen kot zadeva, v kateri ima vsaj ena od strank stalno ali običajno prebivališče v državi članici, ki ni država članica, v kateri je sodišče, pred katerim poteka postopek (sodba z dne 3. junija 2021, Generalno konzulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 21 Ker obe ti uredbi spadata na področje pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami, je treba uskladiti razlago enakovrednih pojmov, ki jih je v teh zadevah uporabil zakonodajalec Unije (sodba z dne 3. junija 2021, Generalno konzulstvo na Republika Bulgaria, C-280/20, EU:C:2021:443, točka 32 in navedena sodna praksa).

- 22 Prav tako je treba poudariti, da iz sodne prakse Sodišča izhaja, da poleg tega obstaja tuj element, kadar se lahko zaradi položaja zadevnega spora pojavijo vprašanja v zvezi z določitvijo pristojnosti sodišč v mednarodnem pravnem redu (glej v tem smislu sodbo z dne 8. septembra 2022, IRnova, C-399/21, EU:C:2022:648, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 23 V obravnavanem primeru je treba ugotoviti, prvič, da spor o glavni stvari ustreza opredelitvi pojma „čezmejni spor“, kot je naveden v točki 20 te sodbe, ker imajo stranke v tem sporu sedež v državi članici, ki ni država članica sodišča, pred katerim poteka postopek na podlagi zadevnega dogovora o pristojnosti.
- 24 Po drugi strani, kot sta trdili češka vlada in Evropska komisija, se v sporu o glavni stvari postavlja vprašanje v zvezi z določitvijo mednarodne pristojnosti, natančneje vprašanje, ali so za odločanje o tem sporu pristojna sodišča Češke republike ali pa so za odločanje o tem sporu pristojna sodišča Slovaške republike kot države članice, v kateri imata obe pogodbeni stranki sedež.
- 25 V teh okoliščinah je pravni položaj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, tuj element v smislu sodne prakse, navedene v točki 18 te sodbe, saj obstoj sporazuma o pristojnosti sodišč države članice, ki ni država članica, v kateri imajo pogodbene stranke sedež, sam po sebi dokazuje čezmejne posledice spora o glavni stvari.
- 26 Člen 25 Uredbe št. 1215/2012 je treba poleg tega razlagati ob upoštevanju ciljev spoštovanja avtonomije strank in povečanja učinkovitosti dogovorov o izključni pristojnosti sodišča iz uvodnih izjav 15, 19 in 22 te uredbe.
- 27 Poleg tega je Sodišče v zvezi s ciljem Uredbe št. 1215/2012 večkrat razsodilo, da je namen te uredbe z zelo predvidljivimi pravili o pristojnosti poenotiti kolizijska pravila glede pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah, pri čemer ta uredba tako sledi cilju pravne varnosti, ki zajema izboljšanje pravnega varstva oseb s sedežem ali stalnim prebivališčem v Evropski uniji, s tem, da tožniku omogoča, da zlahka ugotovi, na katero sodišče se lahko obrne, tožencu pa, da razumno predvidi, pred katerim sodiščem je lahko tožen (sodba z dne 14. septembra 2023, EXTÉRIA, C-393/22, EU:C:2023:675, točka 26 in navedena sodna praksa). V tem okviru cilj pravne varnosti zahteva, da se nacionalno sodišče, pred katerim poteka postopek, brez težav izreče o lastni pristojnosti, ne da bi moralo vsebinsko odločati o zadevi (sodba z dne 28. januarja 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, točka 61 in navedena sodna praksa).
- 28 V zvezi s tem je treba poudariti, da razlaga člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012, v skladu s katero je dogovor o pristojnosti, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, zajet s to določbo, ustreza cilju pravne varnosti, ki se uresničuje s to uredbo.
- 29 Prvič, če se namreč stranke pogodbe s sedežem v isti državi članici lahko veljavno dogovorijo o pristojnosti sodišč druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe, in to ne da bi bilo potrebno, da navedena pogodba vsebuje dodatne navezne okoliščine s to drugo državo članico, taka možnost prispeva k zagotovitvi, da tožeča stranka pozna sodišče, pred katerim lahko začne postopek, da tožena stranka predvidi, pred katerim sodiščem je lahko tožena, in da se lahko sodišče, ki mu je zadeva predložena, brez težav izreče o svoji pristojnosti.
- 30 Na drugi strani uporaba člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012 za dogovor o pristojnosti, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, zmanjšuje možnost sočasnih postopkov in preprečuje, da bi bile nezdružljive sodne odločbe izdane v različnih državah članicah, kot to zahteva cilj usklajenega delovanja pravosodja iz uvodne izjave 21 te uredbe.

- 31 Če namreč v obravnavanem primeru pristojno sodišče ne bi bilo določeno v skladu z določbami Uredbe št. 1215/2012, temveč v skladu z nacionalnimi pravili mednarodnega zasebnega prava zadevnih držav članic, bi obstajalo povečano tveganje nastanka sporov o pristojnosti, ki bi škodovali pravni varnosti, saj bi uporaba teh nacionalnih pravil lahko privedla do različnih rešitev.
- 32 Dodati je treba, da bi bil cilj pravne varnosti ogrožen tudi, če bi se v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, člen 25(1) Uredbe št. 1215/2012 uporabljale, če poleg dogovora o pristojnosti sodišč druge države članice obstajajo dodatni elementi, s katerimi je mogoče dokazati čezmejne posledice zadevnega spora.
- 33 Ker namreč tak pogoj pomeni, da mora sodišče, ki mu je zadeva predložena, preveriti obstoj takih dodatnih elementov in presoditi njihovo upoštevnost, ne le, da bi se zmanjšala predvidljivost – za pogodbeno stranke – glede določitve sodišča, pristojnega za odločanje o njihovem sporu, ampak bi bil preizkus pristojnosti sodišča, ki mu je zadeva predložena, bolj zapleten.
- 34 Sodišče pa je v tem okviru že razsodilo, da je mogoče izbiro sodišča, določenega v dogovoru o pristojnosti, presojati le glede na preudarke, ki se navezujejo na zahteve iz člena 25 Uredbe št. 1215/2012, saj preudarki v zvezi s povezavami med določenim sodiščem in spornim razmerjem ali utemeljenostjo dogovora o pristojnosti niso povezani s temi zahtevami (glej v tem smislu sodbo z dne 16. marca 1999, Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, točka 5 izreka).
- 35 Poleg tega je treba poudariti, da uporaba člena 25(1) Uredbe št. 1215/2012 za dogovor o pristojnosti, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, odraža vzajemno zaupanje v izvajanje sodne oblasti v Uniji, navedeno v uvodni izjavi 26 te uredbe, ter tako prispeva k ohranjanju in razvoju območja svobode, varnosti in pravice, med drugim z olajšanjem dostopa do sodnega varstva v smislu uvodne izjave 3 navedene uredbe.
- 36 Nazadnje, pravilo iz člena 1(2) Haaške konvencije z dne 30. junija 2005 o sporazumih o izbiri sodišča, ki je konvencija iz Priloge I k Sklepu Sveta 2009/397/ES z dne 26. februarja 2009 o podpisu s strani Evropske skupnosti Konvencije o sporazumih o izbiri sodišča (UL 2009, L 133, str. 1), ki je bilo odobreno s Sklepom Sveta 2014/887/EU z dne 4. decembra 2014 (UL 2014, L 353, str. 5), ne vodi do nobenega drugega sklepa. V skladu s to določbo „je zadeva mednarodna, razen če imajo stranke stalno prebivališče v isti državi pogodbenici in je razmerje med strankami ter vsemi drugimi elementi, pomembnimi v sporu, ne glede na kraj izbranega sodišča, povezano samo z zadevno državo“.
- 37 V zvezi s tem je treba poudariti, kot je trdila Komisija, da pravilo iz člena 1(2) te konvencije odraža izbiro njenih avtorjev, sprejeto glede na potrebo po rešitvi, ki bi lahko privedla do širokega pristopa na mednarodni ravni.
- 38 Za razliko od avtorjev navedene konvencije pa se je zakonodajalec Unije odločil, da v Uredbo št. 1215/2012 ne bo vključil podobnega pravila, pri čemer je v uvodni izjavi 3 te uredbe poudaril cilj ohranitve in razvoja območja svobode, varnosti in pravice s sprejetjem ukrepov na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami.
- 39 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba na zastavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 25(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da se ta določba uporablja za dogovor o pristojnosti sodišča, s katerim se stranke pogodbe s sedežem v isti državi članici dogovorijo o pristojnosti sodišč druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe, tudi če navedena pogodba nima nobene druge navezne okoliščine s to drugo državo članico.

Stroški

- 40 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 25, točka 1, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah

je treba razlagati tako, da

dogovor o pristojnosti sodišča, s katerim se stranke pogodbe s sedežem v isti državi članici dogovorijo o pristojnosti sodišč druge države članice za odločanje o sporih, ki izhajajo iz te pogodbe, spada na področje uporabe te določbe, tudi če navedena pogodba nima nobene druge navezne okoliščine s to drugo državo članico.

Podpisi